

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY

JULIANE KOKOTT

prednesené 8. decembra 2005¹

I — Úvod

Súd prvého stupňa rozsudkom zo 16. decembra 2003 v spojených veciach T-5/00 a T-6/00³ v celom rozsahu potvrdil (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

1. Táto vec vychádza z protimonopolného konania, ktoré začala Komisia vo veci veľko-obchodného trhu s elektrotechnikou v Holandsku. V uvedenom konaní, ktorého dĺžka od prvého vyšetrovania až po rozhodnutie Komisie presiahla osem rokov, uložila Komisia Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied (ďalej len „FEG“), ako aj Technische Unie BV (ďalej len „TU“), ktorá je jedným z členov tohto združenia, pokuty za porušenie článku 81 ods. 1 ES.

2. Toto rozhodnutie Komisie z 26. októbra 1999² (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“)

3. FEG podalo na Súdny dvor proti tomuto prvostupňovému rozsudku⁴ odvolanie. Okrem viacerých odvolacích dôvodov, ktorými FEG v podstate namieta nedostatok odôvodnenia a porušenie článku 81 ES, vytýka Súdu prvého stupňa najmä, že nevyvodil nevyhnutné dôsledky z neprimeranej dĺžky konania pred Komisiou.

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — Rozhodnutie Komisie 2000/117/ES z 26. októbra 1999 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES, vec IV/33.884 — Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie (FEG a TU) [neoficiálny preklad], oznámené pod číslom K(1999) 3439 (Ú. v. ES L 39, 2000, s. 1).

3 — Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a i./Komisia, T-5/00 a T-6/00, Zb. s. II-5761.

4 — Proti tomu istému rozsudku bolo podané na Súdny dvor aj odvolanie, ktoré podala TU (vec C-113/04 P); pozri v tejto súvislosti návrhy, ktoré som dnes predniesla.

II — Právny rámec

v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, ak buď úmyselne, alebo z nedbalosti:

4. Článok 81 ES zakazuje „všetky dohody medzi podnikateľmi, rozhodnutia združení podnikateľov a zosúladené postupy, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a ktoré majú za cieľ alebo následok vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu...“.

a) porušili článok [81 ods. 1 ES]...

...

5. Komisia môže takéto správanie potrestať uložením pokuty podnikom, ktoré boli účastníkmi týchto dohôd. V tejto súvislosti článok 15 ods. 2 nariadenia Rady č. 17⁵ (ďalej len „nariadenie č. 17“) stanovuje:

Pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie.“

III — Skutkový stav a konanie

„Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od 1 000 do 1 000 000 účtovných jednotiek alebo viac, ale nepresahujúcej 10 % obratu

A — *Skutkový stav a konanie pred Komisiou*

6. Otázka práva hospodárskej súťaže, z ktorej vychádza tento spor sa týka holandského veľkoobchodného trhu s elektrotechnikou, ako napríklad drôtov a káblov a tiež trubiek z polyvinylchloridu (PVC). Zo zistení Komisie vyplýva, že na tomto trhu existoval tzv. kolektívny režim výlučného obchodovania, na ktorom sa

5 — Nariadenie Rady (EHS) č. 17 zo 6. februára 1962, Prvé nariadenie implementujúce články 85 a 86 zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3). Toto nariadenie bolo v skutočnosti medziasom nahradené nariadením Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205). Toto druhé uvedené nariadenie sa však uplatňuje od 1. mája 2004, a teda na tento prípad sa uplatňuje výlučne nariadenie č. 17.

združenie podnikov FEG dohodlo okrem iného so združením podnikov NAVEG⁶ v podobe tzv. „gentlemen's agreement“, a že jeho cieľom bolo zabrániť dodávkam podnikom nepatriacim do FEG. Okrem iného sa zistilo, že FEG obmedzilo možnosť svojich členov slobodne a nezávisle si určovať svoje predajné ceny.

7. V bodoch 3 až 5 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zhrňuje skutkové okolnosti tejto veci takto:

„3 Spoločnosť CEF Holdings Ltd (ďalej len ‚CEF UK‘), veľkoobchodník s elektrotechnickým materiálom, usadená v Spojenom kráľovstve sa rozhodla pôsobiť na holandskom trhu, kde si na ten účel založila v máji 1989 dcérsku spoločnosť CEF City Electrical Factors BV (ďalej len ‚CEF BV‘). Keďže sa CEF BV a CEF UK domnievali, že majú problémy so zásobovaním v Holandsku, 18. marca 1991 predložili Komisii Európskych spoločenstiev sťažnosť, ktorá bola do registra zapísaná nasledujúci deň.

4 Táto sťažnosť sa vzťahovala na tri združenia podnikov pôsobiace na trhu s elektrotechnikou, ako na ich členov. Okrem FEG išlo o Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied (ďalej len ‚NAVEG‘) a o Unie van de Elektrotechnische Ondernemers (ďalej len ‚UNETO‘).

5 CEF sa domnievala, že tieto združenia a ich členovia uzavreli kolektívne dohody o vzájomnom výlučnom obchodovaní na všetkých úrovniach distribučných kanálov elektrotechnického materiálu v Holandsku. V dôsledku toho sa vstup veľkoobchodníka s elektrotechnickým materiálom, ktorý nebol členom FEG, na holandský trh stal takmer nemožným. Výrobcovia a ich obchodní zástupcovia alebo dovozovia dodávali elektrotechnický materiál len členom FEG a elektroinštalatéri sa mohli zásobovať len u nich. Listom z 22. októbra 1991 CEF rozšírila rozsah svojej sťažnosti s cieľom zrušenia dohôd o cenách a znížení cien uzavretých medzi FEG a jej členmi, ako aj dohôd, ktorých cieľom bolo zabrániť CEF zúčastniť sa na určitých projektoch. Od januára 1992 CEF namietala tiež vertikálne dohody o cenách medzi určitými výrobcami elektrotechnického materiálu a veľkoobchodníkmi, ktorí sú členmi FEG.“

8. Okrem toho v bodoch 6 až 14 napadnutého rozsudku sa vo vzťahu k vykonávaniu šetrenia a ku konaniu pred Komisiou uvádza toto:

„6 [Komisia v období od júna do augusta 1991 poslala FEG okrem iného rôzne žiadosti o informácie na základe článku 11 nariadenia č. 17].

⁶ — Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied (Holandské združenie výhradných zástupcov v oblasti elektrotechniky).

- 7 Dňa 16. septembra 1991 zaslala Komisia FEG upovedomenie týkajúce sa najmä tlaku, vyvíjaného na mnohých dodávateľov elektrotechnického materiálu, aby nezasobovali CEF, dohôd o cenách a znížení cien uplatňovanými členmi FEG, ako aj úrovne obratu použitej ako kritérium na vstup do FEG. „oznámenie o výhradách“). FEG a TU poslali v uvedenom poradí vyjadrenie k tomuto oznámeniu 13. decembra 1996 a 13. januára 1997.
- 8 Dňa 27. apríla 1993 Komisia vypočula niektorých dodávateľov elektrotechnického materiálu podľa článku 11 nariadenia č. 17.
- 9 Dňa 10. júna 1994 požiadala Komisia FEG o informácie podľa článku 11 nariadenia č. 17.
- 10 V dňoch 8. a 9. decembra 1994 vykonala Komisia podľa článku 14 ods. 3 nariadenia č. 17 niektoré šetrenia FEG a niektorých jej členov, medzi ktorými aj TU.
- 12 FEG a TU poslali Komisii niekoľko žiadostí o nahliadnutie do spisu. Po tom, ako im boli 16. septembra 1997 doručené niektoré ďalšie dokumenty nachádzajúce sa v spise, obaja zaslali Komisii 10. októbra 1997 doplňujúce vyjadrenie k oznámeniu o výhradách.
- 13 Dňa 19. novembra 1997 sa konalo vypočutie za prítomnosti všetkých adresátov oznámenia o výhradách ako aj CEF.
- 14 Preto Komisia prijala 26. októbra 1999 napadnuté rozhodnutie...

B — *Napadnuté rozhodnutie*

- 11 Dňa 3. júla 1996 oznámila Komisia svoje výhrady FEG a jej siedmim členom [medzi ktorými bola aj TU] (ďalej len 9. V napadnutom rozhodnutí Komisia v podstate zistila, že FEG dvomi konaniami

porušilo článok 81 ods. 1 ES, na základe čoho ...
mu uložila pokutu. Výňatok z výroku napad-
nutého rozhodnutia znie:

Článok 4

„Článok 1

FEG porušilo článok 81 ods. 1 [ES] tým, že na základe zmluvy uzavretej s NAVEG, ako aj na základe zosúladeného postupu s dodávateľmi nezastúpenými v NAVEG vytvorilo kolektívny režim výlučného obchodovania s cieľom zabrániť dodávkam podnikom nepatriacim do FEG.

1. FEG je povinné bez zbytočného odkladu ukončiť protiprávne konanie uvedené v článkoch 1 a 2, ak tak už neurobilo.

...

Článok 2

FEG porušilo článok 81 ods. 1 [ES] tým, že priamo či nepriamo obmedzilo možnosť svojich členov slobodne a nezávisle si určovať svoje predajné ceny. S týmto cieľom prijalo záväzné rozhodnutie o pevných cenách a záväzné rozhodnutie o zverejňovaní cien, ktoré rozšírilo medzi svojimi členmi prostredníctvom odporúčaní týkajúcich sa hrubých a čistých cien a vytvorilo im fórum, ktoré im umožňovalo viesť diskusie o cenách a zľavách.

Článok 5

1. Za porušenia uvedené v článkoch 1 a 2 bola FEG uložená pokuta vo výške 4,4 milióna eur.

...“

10. Pokiaľ ide o výpočet pokuty, Komisia sa vzhľadom na pochybenia v správnom konaní, ktoré sama pripustila, ako aj vzhľadom na značnú dĺžku konania rozhodla znížiť výšku pokuty o 100 000 eur.⁷

— zaviazal Komisiu a vedľajších účastníkov, ktorí vstúpili do konania na podporu návrhov Komisie nahradiť trovy konania.

12. Návrh na predbežné opatrenie, ktoré podalo FEG, bol zamietnutý.¹¹

C — Konanie na Súde prvého stupňa

11. Proti napadnutému rozhodnutiu podali FEG⁸ aj TU⁹ žalobu na Súd prvého stupňa, v ktorých obe navrhovali, aby Súd prvého stupňa

13. Predseda prvej komory Súdu prvého stupňa rozhodol o povolení vstupu CEF BV a CEF UK (ďalej len spolu „CEF“) na podporu návrhov Komisie.¹²

— zrušil napadnuté rozhodnutie¹⁰,

14. Po tom, ako boli veci T-5/00 a T-6/00 spojené na účely spoločného ústneho konania a rozsudku, vyhlásil Súd prvého stupňa 16. decembra 2003 napadnutý rozsudok, v ktorom

— subsidiárne zrušil napadnuté rozhodnutie v časti, v ktorej určovalo výšku príslušných pokút,

— zamietol žaloby a

— ďalej subsidiárne znížil sumu uloženú pokuty a

— zaviazal každého žalobcu znášať vlastné trovy konania.

7 — Pozri odôvodnenia č. 151 až 153 napadnutého rozhodnutia.

8 — Vec T-5/00.

9 — Vec T-6/00.

10 — Vo veci T-6/00 TU okrem toho subsidiárne navrhovala zrušenie tvrdenia, že porušila článok 81 ES, uvedené v článku 3 napadnutého rozhodnutia.

11 — Pozri uznesenia predsedu Súdu prvého stupňa zo 14. decembra 2000, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Komisía, T-5/00 R, Zb. s. II-4121, a predsedu Súdneho dvora z 23. marca 2001, FEG/Komisía, C-7/01 P (R), Zb. s. I-2559.

12 — Pozri uznesenie zo 16. októbra 2000, spojené veci T-5/00 a T-6/00.

15. Odvolaním doručeným do kancelárie Súdneho dvora 26. februára 2004 FEG navrhuje, aby Súdny dvor:

— zaviazal odvolateľa na náhradu trov konania.

— zrušil napadnutý rozsudok v spojených veciach T-5/00 a T-6/00 alebo aspoň vo veci T-5/00 a sám v novom rozhodnutí úplne alebo čiastočne zrušil napadnuté rozhodnutie Komisie a nariadil podstatné zníženie pokuty, ktorá mu bola uložená,

17. Vedľajší účastníci konania CEF navrhujú, aby Súdny dvor:

— zamietol odvolanie ako celok ako zjavne neprípustné alebo neprípustné alebo prinajmenšom ako nedôvodné a

— subsidiárne zrušil napadnutý rozsudok v spojených veciach T-5/00 a T-6/00 alebo aspoň vo veci T-5/00 a vrátil vec Súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a

— zaviazal odvolateľa na náhradu trov konania.

— zaviazal Komisiu na náhradu trov konania v oboch stupňoch.

18. Konanie vo veci sa uskutočnilo na Súdnom dvore najskôr v rámci písomnej časti a následne pokračovalo 22. septembra 2005 spoločne s vecou C-113/04 P ústnou časťou konania.

16. Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:

IV — Druhý, tretí, štvrtý, piaty a šiesty odvolací dôvod

— zamietol odvolanie ako celok ako neprípustné alebo prinajmenšom ako nedôvodné,

19. Druhým až šiestym odvolacím dôvodom FEG namieta proti rôznym častiam napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa jednotlivo analyzuje zistenia Komisie týkajúce sa porušení protimonopolnej právnej úpravy, ako aj dĺžku ich trvania.

20. Skôr ako pristúpim k rozboru jednotlivých odvolacích dôvodov je vhodné pripomenúť hodnotiace kritérium, ktoré vyplýva z článku 225 ods. 1 ES a z článku 58 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora, ktoré Súdny dvor vo svojej ustálenej judikatúre používa v konaniach o odvolaní¹³: odvolanie sa obmedzuje na právne otázky. Súd prvého stupňa je preto výlučne príslušný na konštatovanie a posúdenie relevantného skutkového stavu, ako aj na posúdenie dôkazných prostriedkov. Posúdenie tohto skutkového stavu a dôkazných prostriedkov teda nezakladá, s výnimkou ich skreslenia, právnu otázku, ktorá ako taká podlieha preskúmaniu Súdny dvorom v rámci odvolacieho konania.

21. Okrem toho odvolanie, kde sa iba opakujú žalobné dôvody a tvrdenia už raz uvedené pred Súdom prvého stupňa a ktoré neobsahuje argumentáciu smerujúcu osobitne k odstráneniu právnych väd, ktoré má napadnutý rozsudok, túto požiadavku nespĺňa. Takéto odvolanie totiž v skutočnosti sleduje iba opakované posúdenie žaloby podanej na Súd prvého stupňa, čo nepatrí do právomoci Súdneho dvora.¹⁴

22. Na základe toho je potrebné ďalej pristúpiť k preskúmaniu druhého až šiesteho odvolacieho dôvodu.

A — Druhý odvolací dôvod: neprihliadnutie na dôkazy v prospech žalobcu týkajúce sa kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní

23. Svojím druhým odvolacím dôvodom FEG vytyka Súdu prvého stupňa, že porušil zásady prezumpcie nevinu a povinnosti odvodnenia, keďže neuznal ako dôkazy v prospech žalobcu dokumenty, ktoré boli vyhotovené po začatí vyšetrovania Komisie alebo po zaslaní jej upovedomenia, ale v každom prípade pred oznámením o výhradách.

24. Tento druhý odvolací dôvod, ktorý úzko súvisí s prvým, odkazuje najmä na body 196 a 208 napadnutého rozsudku. V týchto bodoch Súd prvého stupňa skúma dôkaznú hodnotu rôznych dokumentov vyhotovených tretími osobami a predložených Komisii, ktoré podľa názoru FEG svedčia proti dôvodom uvedeným v súvislosti s kolektívnym režimom výlučného obchodovania. Súd prvého stupňa tu dospel k záveru, že dotknuté dokumenty nemajú vplyv na tvrdenie Komisie, podľa ktorej sa „gentlemen’s agreement“, existujúca medzi FEG a NAVEG, naozaj realizovala.¹⁵

13 — Pozri rozsudky zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, nazývaný „Cement“, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, body 47 až 49, a z 15. septembra 2005, BioID/ÚHVT, C-37/03 P, Zb. s. I-7975, body 43 a 53.

14 — Pozri rozsudky zo 4. júla 2000, Bergaderm a Goupil/Komisia, C-352/98 P, Zb. s. I-5291, bod 35; z 23. marca 2004, Európsky ombudsman/Lamberts, C-234/02 P, Zb. s. I-2803, bod 77, a z 30. júna 2005, Eurocermex/ÚHVT, C-286/04 P, Zb. s. I-5797, bod 50.

15 — Pozri tiež bod 209 napadnutého rozsudku.

25. FEG proti tomuto záveru namieta a tvrdí, že napadnutý rozsudok je *vnútorne rozporný*. Na jednej strane sa totiž na upovedomenie Komisie neprihliada, pokiaľ ide o určenie počiatočného okamihu na účely uplatnenia zásady primeranej dĺžky konania. V tejto súvislosti teda Súd prvého stupňa považoval FEG za obvineného na základe formálneho obvinenia iba od okamihu oznámenia o výhradách a nie už od upovedomenia. Na druhej strane sa však v súvislosti s hodnotením dôkazov FEG považuje za formálne obvineného už od okamihu upovedomenia. Týmto spôsobom Súd prvého stupňa neuznal za dôkazy v prospech žalobcu dokumenty, ktoré siahajú do obdobia po začatí šetrenia Komisie, alebo jej upovedomenia. Súd prvého stupňa sporným dokumentom *automaticky* a *bez ďalších vysvetlení* nepríznava povahu dôkazov v prospech žalobcov.

26. Posúdenie rozporu v odôvodnení rozsudku Súdu prvého stupňa je právnu otázkou, ktorej sa ako takej možno dovoľávať v rámci konania o odvolaní.¹⁶ Z tohto hľadiska je teda odvolanie FEG prípustné.

27. Na rozdiel od toho, čo, ako sa zdá, navrhuje FEG, však nemá posúdenie dôkaz-

nej hodnoty dokumentov nič spoločné s posúdením primeranosti dĺžky konania. V súlade s tým dve časti napadnutého rozsudku, v ktorých sa Súd prvého stupňa zaoberá dĺžkou konania a dôkaznou hodnotou sporných dokumentov, spolu logicky nesúvisia, a teda na rozdiel od toho, čo tvrdí FEG, nemôžu si ani protirečiť, pokiaľ ide o ich obsah.

28. Najmä samotná skutočnosť, že určitý dokument bol vyhotovený *pred* oznámením o výhradách nevyhnutne nespôsobuje, že tento dokument je dôkazom v prospech obvineného. Ani dokument, ktorý bol vyhotovený *po* oznámení o výhradách nie je nevyhnutne dôkazom v neprospech žalobcu. Naopak, dôkazná hodnota dokumentu sa musí vždy skúmať s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu. V dôsledku toho môže byť údajný dôkaz v prospech žalobcu neplatný napríklad preto, že bol vyhotovený na základe iniciatívy adresátov obvinení a v okamihu, keď už bolo jasné, že Komisia mala počiatkové podozrenie z porušenia protimonopolnej právnej úpravy, a teda že dotknuté podniky už boli oboznámené („*in tempore suspecto*“). V tomto prípade Súd prvého stupňa v napadnutom rozsudku vykonal práve takéto posúdenie bez toho, aby sa dopustil akéhokoľvek právneho omylu.

29. V konečnom dôsledku je preto druhý odvolací dôvod síce prípustný, ale nedôvodný.

16 — Pozri rozsudky zo 7. mája 1998, Somaco/Komisia, C-401/96 P, Zb. s. I-2587, bod 53, a zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia, C-185/95 P, Zb. s. I-8417, bod 25. Pozri tiež v rovnakom zmysle rozsudok zo 7. júla 2005, Le Pen/Parlament, C-208/03 P, Zb. s. I-6051, bod 45.

B — *Tretí odvolací důvod: posúdenie dôkazov týkajúcich sa dĺžky kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní*

30. Svojím tretím odvolacím dôvodom FEG vytýka Súdu prvého stupňa porušenie článku 81 ods. 1 ES a povinnosti odôvodnenia, keďže považoval za dôvodné dôkazy, ktoré uviedla Komisia, týkajúce sa existencie, ale najmä dĺžky kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní.

31. Tento odvolací dôvod sa vzťahuje najmä na časť napadnutého rozsudku týkajúcu sa nadpisu „o návrhoch na zrušenie [napadnutého rozhodnutia]“ a jeho časti II.B.1.b. Tam Súd prvého stupňa dôkladne skúma otázku, či Komisia v napadnutom rozhodnutí splnila požiadavky dôkazného bremena, keď konštatuje existenciu kolektívneho systému výlučného obchodovania v podobe „gentlemen’s agreement“ medzi FEG a NAVEG.¹⁷ Súdny dvor dospel k záveru, že žalobné dôvody predložené FEG a TU nie sú spôsobilé „spochybniť presvedčivosť, objektivnosť a jednoznačnosť dôkazných prostriedkov, na ktoré sa odvoláva napadnuté rozhodnutie“.¹⁸

32. Okrem toho sa tretí odvolací dôvod odvoláva na body 401 až 406 napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa opisuje dotknuté protimonopolné správanie ako „závažné porušenie článku 81 ES“¹⁹ a pokiaľ ide o jeho dĺžku, zdôrazňuje jednotný charakter týchto porušení.²⁰

33. FEG tvrdí, že dôkazy Komisie na podporu svojich tvrdení sú nedostatočné, ako aj nepriame. Nedokázala by nimi ani zákonným spôsobom, ani presvedčivo preukázať pokračujúce porušenie protimonopolného právneho predpisu v období od 11. marca 1986 do 25. februára 1994. FEG najmä kritizuje, že Súd prvého stupňa pripustil dôkazy založené výlučne na niekoľkých indíciách, a teda na zápisniciach zo zasadnutí a výmeny korešpondencie medzi dotknutými združeniami podnikov. Súd prvého stupňa nechal do úvahy, že pokiaľ ide o obdobia od 12. marca 1986 do 28. februára 1989, ako aj od 18. novembra 1991 do 25. februára 1994 Komisia nepredložila žiadne dôkazy o existencii kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní.

34. Komisia tvrdí, že tento odvolací dôvod je neprípustný, pretože FEG iba opakuje žalobné dôvody, ktoré už uviedlo počas prvostupňového konania na Súde prvého stupňa a ktoré tento súd zamietol. Napríklad body 169 až 186 napadnutého rozsudku sa totiž venujú hlavne tvrdeniam žalobcov,

17 — Pozri bod 141, ktorým sa uvádza časť II.B.1.b napadnutého rozsudku.

18 — Pozri všeobecný záver uvedenej časti, najmä bod 210 napadnutého rozsudku.

19 — Bod 402 napadnutého rozsudku.

20 — Bod 406 napadnutého rozsudku.

ktorými už na prvom stupni namietali dôkaznú hodnotu dokumentov preložených Komisiou týkajúcich sa schôdzí medzi FEG a NAVEG. Jednoduché opakovanie dôvodov, ktoré už boli uvedené na Súde prvého stupňa je neprípustné.²¹

35. Okrem toho CEF namieta, že uvedený odvolací dôvod má za cieľ dosiahnuť výlučne opakované posúdenie skutkového stavu, ktoré vykonal Súd prvého stupňa. Zdá sa totiž, že podrobný kritický rozbor, ktorý vykonal FEG vo vzťahu k jednotlivým dokumentom a ich dôkaznej hodnote nasvedčuje takejto žiadosti.²² Aj to svedčí proti prípustnosti tretieho odvolacieho dôvodu.²³

36. Pri dôkladnejšom preskúmaní sa však tento tretí odvolací dôvod nevyčerpáva iba kritikou posúdenia skutkového stavu, vykonaného Súdom prvého stupňa, ani opakovaním dôvodov, uvedených na prvom stupni. FEG naopak tvrdí, že Súd prvého stupňa vo svojom rozsudku nezohľadnil zákonné náležitosti dôkazov v prípade porušenia článku 81 ods. 1 ES a že preto Súd svoj rozsudok správne neodôvodnil. Aké sú náležitosti dôkazov, ktoré musí Komisia splniť pri rozhodnutí v oblasti protimonopolného práva a najmä, o aký druh dôkazov môže

oprieť zistenie porušenie pravidiel hospodárskej súťaže uvedených v Zmluve, je právnou otázkou, ktorú možno Súdnemu dvoru predložiť v rámci konania o odvolaní.

37. Takto vykladaný tretí odvolací dôvod je teda prípustný. Nedá sa mu však v jeho podstate vyhovieť.

38. Je pravda, že Komisia musí preukázať nielen existenciu dohody, ale aj jej dĺžku.²⁴ Súdny dvor však uznáva, že z dôvodu svojej povahy sú často protisúťažné postupy a dohody utajované a že dokumentácia, ktorá sa ich týka, sa obmedzuje na nevyhnutné minimum. Napríklad také dokumenty ako zápisnice zo schôdze sú vo všeobecnosti nielen zriedkavo dostupné, ale nevyhnutne sú aj neúplné, a teda často je potrebné rekonštruovať určité rozhodujúce osobitosti pomocou dedukcií. Preto vo väčšine prípadov musí byť existencia protisúťažného postupu alebo dohody logicky vyvedená z indícií a z určitého množstva zhôd okolností, ktoré skúmané ako celok môžu v prípade absencie iného rozumného vysvetlenia predstavovať dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže.²⁵ Tieto vyššie uvedené indície a zhody okolností jasne poskytujú

21 — Pozri bod 21 týchto návrhov.

22 — Posledná veta bodu 7 žaloby by sa tiež mohla vykladať v tomto zmysle.

23 — Pozri bod 20 týchto návrhov.

24 — Pozri rozsudok zo 14. júla 2005, ThyssenKrupp/Komisia, C-65/02 P a C-73/02 P, Zb. s. I-6773, bod 31.

25 — Pozri rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, body 55 až 57.

informácie nielen o *existencii* protisúťažných správani a dohôd, ale taktiež o *dĺžke* pokračujúceho protisúťažného správania a *období* uplatňovania dohody uzavretej v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže.

39. Práve k tomu došlo v tomto prípade. Komisia vyvodila existenciu a dĺžku trvania kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže z mnohých indícií. Na základe citovanej judikatúry mohol Súd prvého stupňa dospieť bez toho, aby sa dopustil akéhokoľvek právneho omylu, k záveru, že takýto *spôsob pripustenia dôkazu* splnil zákonom ustanovené náležitosti. Preto napadnutý rozsudok neobsahuje žiadnu vadu odôvodnenia. Preto je tretí odvolací dôvod nedôvodný.

40. Napokon otázka, aká je dôkazná sila, ktorú možno pripísať v *konkrétnom prípade* jednotlivým indíciám použitým Komisiou tiež a práve pokiaľ ide o dĺžku trvania porušenia pravidiel hospodárskej súťaže, je otázkou posúdenia skutkového stavu a dôkazných prostriedkov. Ako som uviedla, táto otázka s výnimkou prípadu nesprávneho posúdenia týchto dôkazov, na ktoré sa v tomto prípade nepoukazovalo, patrí do výlučnej právomoci Súdu prvého stupňa a Súdny dvor ju v odvolacom konaní nemôže preskúmať.

41. Preto je tretí odvolací dôvod síce prípustný, ale nedôvodný.

C — *Štvrtý odvolací dôvod: zosúladené postupy týkajúce sa určenia cien*

42. Svojím štvrtým odvolacím dôvodom FEG vytýka Súdu prvého stupňa porušenie povinnosti odôvodnenia. Súd prvého stupňa údajne opakovane nepreskúmal tvrdenia FEG, alebo ich zohľadnil nesprávne. Okrem toho Súd prvého stupňa porušil článok 81 ods. 1 ES, keďže mu vytýkal dohody ako zosúladené postupy bez toho, aby zároveň uviedol, že tieto dohody sa prejavili v konkrétnom správaní.

43. Tento odvolací dôvod sa týka najmä hlavy II.D (body 279 až 339) napadnutého rozsudku, v ktorých sa Súd prvého stupňa zaoberá zosúladenými postupmi, ktoré zistila Komisia, týkajúcimi sa určenia cien medzi FEG a jej členskými podnikmi. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že FEG a jeho členovia „prostredníctvom skupiny postupov, dohôd a rozhodnutí sa... snažili obmedziť hospodársku súťaž prostredníctvom cien a zliav, ktoré voči sebe uplatňovali, ako aj prijatím záväzných rozhodnutí v oblasti cien a reklamy na úrovni FEG“, a že Komisia v plnom rozsahu preukázala, že tieto postupy boli v rozpore s článkom 81 ES.²⁶ Tento štvrtý odvolací dôvod je zároveň namierený proti bodom 403 až 412 napadnutého rozsudku, ktoré sa zaoberajú jednotným a pokračujúcim charakterom porušenia.

²⁶ — Body 338 a 339 napadnutého rozsudku.

44. FEG osobitne uvádza päť dôvodov, ktoré tvoria zároveň päť častí tohto odvolacieho dôvodu.

1. O pokračujúcom charaktere zosúladených postupov týkajúcich sa tvorby cien (prvá časť štvrtého odvolacieho dôvodu)

45. FEG v prvom rade tvrdí, že Súd prvého stupňa uvádza nejasné a nedostatočné odôvodnenie, keď v bodoch 403 až 412 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že zosúladené postupy týkajúce sa tvorby cien zistené Komisiou predstavujú jedno pokračujúce porušenie. Súd prvého stupňa nešpecifikoval, v čom spočíva „spoločný plán“ a „rovnaký cieľ“, prostredníctvom ktorého sa výlučne môžu rôzne činnosti stať jediným pokračujúcim správaním.

46. Aby sa rôzne činnosti mohli považovať za jedno porušenie, je totiž potrebné, aby boli „súčasťou ‚spoločného plánu‘ z dôvodu ich rovnakého cieľa narušenia hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu“.²⁷

47. Súd prvého stupňa vôbec nezabudol zohľadniť toto kritérium. Naopak, v bodoch 340 až 343 napadnutého rozsudku venoval príslušnú časť celkovému posúdeniu dotknutých porušení. Súd prvého stupňa tam najmä uviedol, že obe porušenia vytýkané FEG, a teda aj kolektívna dohoda o výlučnom obchodovaní aj zosúladený postup týkajúci sa určenia cien „sledujú rovnaký protisúťažný cieľ“, ktorý spočíva v „udržaní cien na mimosúťažnej úrovni“.²⁸ Zároveň s týmto konštatovaním Súd prvého stupňa implicitne vyvodzuje, že každé z porušení, konkrétne kolektívny režim výlučného obchodovania a zosúladené postupy v oblasti cien, sleduje samo osebe tento jediný cieľ. Na to odkazuje Súd prvého stupňa, keď napríklad v bode 406 napadnutého rozsudku zdôrazňuje jednotnosť sporných porušení.

48. Keď sa obe časti napadnutého rozsudku čítajú vo vzájomnej súvislosti, jasne z nich vyplýva, že tvrdenia Súdu prvého stupňa splňajú právne náležitosti dostatočného odôvodnenia jeho rozsudku. Umožňujú dotknutej osobe porozumieť napadnutému rozsudku a Súdnemu dvoru preskúmať ho v odvolacom konaní.

49. Prvá časť štvrtého odvolacieho dôvodu je preto nedôvodná.

27 — Pozri rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, body 258 a 260.

28 — Pozri bod 342 napadnutého rozsudku.

2. O bežných zľavách pre školy (druhá časť štvrtého odvolacieho dôvodu)

spôsobom teda znova namieta tvrdenia Súdu prvého stupňa týkajúce sa dĺžky trvania porušení. Z rovnakých dôvodov uvedených k tretiemu odvolaciemu dôvodu je tento argument síce prípustný, ale nedôvodný.³⁰

50. Pokiaľ ide o predaj elektrotechnického materiálu školám, FEG v druhom rade tvrdí, že Súd prvého stupňa v bodoch 324, 409 a 412 napadnutého rozsudku neuznal osobitný a z politicko-sociálneho hľadiska odôvodnený charakter takzvaných bežných zliav dohodnutých medzi FEG a podnikmi, ktoré sú jeho členmi. Je pritom zrejmé, že išlo iba o dodávky zanedbateľného rozsahu, ktorých vplyv na obchod medzi členskými štátmi nebol preukázaný.

53. Druhej časti štvrtého odvolacieho dôvodu preto nie je možné vyhovieť.

3. O úlohe komisie pre výrobky „drôty a káble“ (tretia časť štvrtého odvolacieho dôvodu)

51. FEG touto časťou štvrtého odvolacieho dôvodu iba zdanlivo namieta proti vade odôvodnenia. Podľa môjho názoru je jeho tvrdenie v skutočnosti pokusom, aby Súdny dvor opätovne preskúmal skutkový stav, čo už vykonal Súd prvého stupňa. Preto je odvolanie v rozsahu, v akom sa druhá časť štvrtého odvolacieho dôvodu opiera o toto tvrdenie, neprípustné, keďže sa ním nekladie žiadna právna otázka.²⁹

54. FEG v treťom rade tvrdí, že v bodoch 317 až 323 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa neobjasnil, v akom rozsahu sa v rámci komisie FEG pre výrobky „drôty a káble“ skutočne v praxi uplatnili postupy obmedzujúce hospodársku súťaž. Súd prvého stupňa sa na jednej strane uspokojil iba s indíciami a na druhej strane prehliadol skutočnosť, že konkrétny vplyv protisúťažného správania na trh sa musí preukázať.

52. FEG okrem toho tvrdí, že pokiaľ ide o obdobie po roku 1991, neexistuje žiadny dôkaz o existencii dohody o cenách. Týmto

55. Na jednej strane, pokiaľ ide o poukázanie na indície, už bolo objasnené, že podľa

29 — Pozri bod 20 týchto návrhov.

30 — Pozri v tejto súvislosti body 30 až 41 týchto návrhov.

judikatúry k článku 81 ods. 1 ES je tento spôsob pripustenia dôkazu prípustný.³¹ Z tohto hľadiska je preto tretia časť štvrtého odvolacieho dôvodu síce prípustná, ale nedôvodná.

56. Na druhej strane, pokiaľ ide o nedostatočné preukázanie konkrétneho vplyvu opatrení v oblasti určenia cien na trhu, na ktoré poukázal FEG, je potrebné rozlišovať toto.

57. Keď ide o protisúťažné *dohody* alebo *rozhodnutia*, podľa judikatúry nie je vôbec potrebné preukázať konkrétne dôsledky na trh. Ich protisúťažný cieľ stačí na to, aby sa považovali za porušenie článku 81 ods. 1 ES.³²

58. Ako najmä vyplýva z článku 323 napadnutého rozsudku, Súd prvého stupňa sa v tomto prípade skutočne domnieval, že komisia pre výroby „drôty a káble“ ako výmenný systém informácií medzi svojimi členmi slúžila ako fórum *na rozhodovanie* o určení pravidiel udeľovania zliav. Preto nebol vôbec potrebný konkrétny dôkaz prejavu zosúladeného postupu na trhu.

59. Ak ide naopak o zosúladené postupy v skutočnom a vlastnom zmysle, a teda *nie* o protisúťažné dohody alebo rozhodnutia, článok 81 ods. 1 ES vyžaduje preukázanie dohody medzi podnikmi, správanie na trhu, ktoré odzrkadľuje túto dohodu, ako aj príčinnú súvislosť medzi nimi.³³ Tento predpoklad sa však nemá vykladať v tom zmysle, že každá jednotlivá udalosť, z ktorej by sa mohla vyvodzovať koncentrácia medzi účastníkmi, musí mať nevyhnutne vplyv na trh. Naopak, aj rôzne indicie môžu *vo svojom celku* predstavovať zosúladené správanie účastníkov. V tomto prípade stačí preukázať, že táto koncentrácia medzi účastníkmi sa *celkove* prejavuje zodpovedajúcim správaním na trhu.

60. Z právneho hľadiska teda v tomto prípade nebolo potrebné vytvoriť priamu súvislosť medzi každým prvkom koncentrácie medzi účastníkmi a ich zodpovedajúcim správaním na trhu. Naopak, z mnohých zistených indicí svedčiacich o výmene informácií o zľavách, cenách, obrate a maržiach zisku postačovalo vyvodiť, že účastníci si z celkového hľadiska dohodli svoje správanie, aby sa potom preukázalo, že takáto koncentrácia sa celkovo prejavila zodpovedajúcim správaním na trhu.

61. Práve toto urobil Súd prvého stupňa v napadnutom rozsudku. V bode 317 a nasl.

31 — V tejto súvislosti pozri úvahy týkajúce sa tretieho odvolacieho dôvodu a najmä body 36 až 40 týchto návrhov.

32 — Pozri rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 261.

33 — Pozri rozsudok z 8. júla 1999, Komisia/Anic Participazioni, C-49/92 P, Zb. s. I-4125, bod 118.

predovšetkým rozobral rôzne indicie týkajúce sa existencie zosúladeného správania členov FEG. Z bodu 330 napadnutého rozsudku teda jasne vyplýva, hoci stručne, že Súd prvého stupňa pristúpil aj ku konštatovaniu vo veci vykonania zosúladeného postupu na trhu: Súd prvého stupňa odkazuje najmä na úvahy vykonané v napadnutom rozhodnutí, pokiaľ ide o uverejnenie cenníkov a katalógov patriacich do FEG.

62. Na základe týchto predpokladov dochádzam k záveru, že Súd prvého stupňa svoj rozsudok primerane odôvodnil. Preto aj z tohto druhého hľadiska je síce tretia časť štvrtého odvolacieho dôvodu prípustná, ale nedôvodná.

63. Preto tejto tretej časti štvrtého odvolacieho dôvodu nie je možné vyhovieť.

4. O záväzných rozhodnutiach týkajúcich sa pevných cien a o rozhodnutiach o zverejňovaní cien (štvrtá časť štvrtého odvolacieho dôvodu)

64. FEG v štvrtom rade kritizuje napadnutý rozsudok z rôznych hľadísk v časti, v ktorej sa zaoberá dvomi záväznými rozhodnutiami FEG o pevných cenách a o zverejňovaní cien (body 289 až 301).

65. Na jednej strane tvrdí, že takzvané záväzné rozhodnutie FEG o pevných cenách sa prestalo uplatňovať zanedlho po jeho prijatí v roku 1984. Súd prvého stupňa nemohol platne dospieť k záveru, že porušenie týkajúce sa tohto rozhodnutia trvalo až do dňa jeho formálneho späťvzatia, konkrétne do 23. novembra 1993.

66. V rozsahu, v akom sa odvolanie opiera o toto tvrdenie, Komisia správne tvrdí, že je neprípustné. FEG sa totiž snaží pomocou odvolania predložiť na preskúmanie posúdenie skutkového stavu a dôkazov, ktoré vykonal Súd prvého stupňa. Súdny dvor nemá v tejto súvislosti právomoc.³⁴

67. Na druhej strane FEG tvrdí, že z dôvodu ich právneho charakteru sa obe záväzné rozhodnutia priveľmi jasne odlišujú od ostatných údajných porušení v oblasti koordinácie cien, aby ich mohol Súd prvého stupňa považovať v celku za jedno porušenie. V tejto súvislosti obviňuje Súd prvého stupňa, že svoj rozsudok odôvodnil nezrozumiteľne.

68. Hoci je odvolanie v rozsahu, v akom sa opiera o toto tvrdenie, prípustné, je vo svojej podstate nedôvodné. Je totiž nepodstatné, či

34 — Pozri bod 20 týchto návrhov.

majú všetky jednotlivé zložky jednotného obvinenia zo zosúladeného postupu, akými sú napríklad zložky uvedené v bodoch 289 až 339 napadnutého rozsudku (záväzné rozhodnutia, konzultácie o cenách a zľavách, použitie rovnakých cenníkov) rovnakú právnu povahu. Naopak, je nevyhnutné, aby bol každý z týchto prvkov správne zistený a preukázaný a aby z celku týchto prvkov mohlo vyplývať obvinenie z pokračujúceho zosúladeného postupu v oblasti tvorby cien.

69. Preto ani tejto štvrtej časti štvrtého odvolacieho dôvodu nie je možné vyhovieť.

5. O zaslaní cenových odporúčaní FEG svojim členom (piata časť štvrtého odvolacieho dôvodu).

70. Pokiaľ ide napokon o cenové odporúčania pre výrobky patriace do kategórie „plastové trubky“, ktoré zaslalo FEG podnikom, ktoré sú jeho členmi, FEG v prvom rade v tejto súvislosti zdôrazňuje, že v bode 326 a nasl. napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa absolútne ignoroval výnimočný charakter týchto odporúčaní a mlčal tiež o ich obmedzenom dosahu, čím sa dopustil omylu v odôvodnení.

71. FEG iba zdanlivo touto časťou štvrtého odvolacieho dôvodu namieta vadu odôvodnenia. V skutočnosti sa jeho tvrdenia javia aj v tomto prípade ako pokus predložiť Súdnu dvor na posúdenie skutkový stav, ktorý vykonal Súd prvého stupňa. Preto v rozsahu, v akom sa piata časť štvrtého odvolacieho dôvodu opiera o tieto tvrdenia, je odvolanie neprípustné, pretože sa ním nekladie žiadna právna otázka.³⁵

72. FEG okrem toho kritizuje bod 337 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa s odkazom na úroveň cien na veľkoobchodnom trhu v Holandsku tvrdí: „FEG odmietlo v celom rozsahu tvrdenie, podľa ktorého boli ceny vyššie v Holandsku ako v blízkych krajinách, ale nepredložilo platné dôkazy, aby to vyvrátilo“. Podľa FEG Súd prvého stupňa týmto spôsobom nesprávne uplatnil zásadu dôkazného bremena, lebo namiesto toho, aby vyžadoval od Komisie dôkaz o úrovni cien, ktorú uvádzala, požadoval naopak od FEG opačný dôkaz.

73. Týmito tvrdeniami si FEG mylí povinnosti zisťovania týkajúce sa podmienok na trhu, ktoré môže Komisia rozumne ukladať v konaní v oblasti hospodárskej súťaže. FEG najmä nesprávne vykladá mechanizmus striedania bremena tvrdenia, ktoré predchádza dôkaznému bremenu. Komisia tak totiž samozrejme musí znášať dôkazné bremeno, pokiaľ ide o všetky tvrdenia, ktoré uviedla vo svojom rozhodnutí. No skôr ako je

³⁵ — Tamže.

skutočne potrebné pristúpiť k rozdeleniu dôkazného bremena, znáša každý účastník bremeno vysvetlenia svojich tvrdení. Odôvodnené tvrdenie Komisie môže byť vyvrátené iba rovnako odôvodneným tvrdením protistrán. Iba v prípade, ak obaja účastníci použijú presvedčivú argumentáciu, ktorá dospeje k rozdielnym záverom, použijú sa pravidlá o dôkaznom bremene.

75. V tomto prípade sa úvahy, ktoré uskutočnila Komisia v napadnutom rozhodnutí týkajúcom sa cenovej úrovne v Holandsku,³⁶ vôbec neopierali výlučne o samotné tvrdenia alebo o subjektívne posúdenie. Naopak, zakladali sa na konkrétnych vyhláseniach obsiahnutých v správach a v brožúrach, v neposlednom rade v tých, ktoré vydalo práve FEG alebo TU. Na oslabenie týchto úvah Komisie o cenovej úrovni bolo potrebné odôvodnené vyjadrenie FEG. To však, ako to Súd prvého stupňa uviedol v bode 337 napadnutého rozsudku, neposkytlo „geen serieuze bewijzen“ [žiadne platné dôkazy] na vyvrátenie vyhlásení Komisie. Inými slovami teda nepredložilo žiadne odôvodnené vyjadrenie.

74. Preto keď Komisia na základe objektívne overiteľných vyhlásení a citujúc použité zdroje dospeje vo svojom rozhodnutí k záveru týkajúcemu sa podmienok existujúcich na určitom trhu, nemôžu dotknuté podniky vyvrátiť tvrdenia Komisie iba neodôvodnenou námietkou. Naopak, je ich povinnosťou podrobne preukázať dôvody, pre ktoré sú informácie použité Komisiou nepresné alebo prípadne irelevantné, alebo dôvody, pre ktoré nie sú závery, ku ktorým dospela Komisia správne. V tejto požiadavke sa neprejavuje obrátenie dôkazného bremena, ako tvrdí FEG, ale normálny mechanizmus striedania bremena tvrdenia.

76. Na základe týchto okolností mohol Súd prvého stupňa bez toho, aby sa dopustil akéhokolvek právneho omylu a najmä bez porušenia platných pravidiel o dôkaznom bremene dospieť k záveru, že kritika tvrdení Komisie o cenovej úrovni, ktorú prednieslo FEG, bola nedôvodná.

77. Ani tejto piatej časti štvrtého odvolacieho dôvodu teda nie je možné vyhovieť.

78. Zo súhrnu týchto skutočností vyplýva, že štvrtý odvolací dôvod je čiastočne nepripustný a čiastočne nedôvodný.

³⁶ — Pozri odôvodnenie č. 119.

D — *Piaty odvolací dôvod: pripísanie zodpovednosti FEG za rozšírenie kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní*

jej obvinenie z takýchto postupov. Okrem toho sa neprihliadalo na nijaké dôkazy v jeho prospech, nachádzajúce sa v spise Komisie.

79. Svojím piatym odvolacím dôvodom FEG tvrdí, že Súd prvého stupňa porušil právo Spoločenstva alebo aspoň nedodrжал príslušnú judikatúru v rozsahu, v akom obvinil FEG z rozšírenia kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní na dodávateľov, ktorí nie sú členmi NAVEG. Okrem toho Súd prvého stupňa odôvodnil svoje úvahy nezrozumiteľne.

80. Tento odvolací dôvod odkazuje najmä na body 231, 236 a 393 napadnutého rozsudku.³⁷ V nich Súd prvého stupňa dospel k záveru, že tvrdenia uvádzané okrem iného FEG nie sú dostatočné, aby vyvrátili konštatovania Komisie o rozšírení kolektívnej dohody o výlučnom obchodovaní na dodávateľov, ktorí nie sú členmi NAVEG.

81. FEG naproti tomu v podstate tvrdí, že Súd prvého stupňa zabudol prihliadnuť na to, že FEG pri vykonávaní vytýkaných protisúťažných postupov nehralo žiadnu samostatnú úlohu, odlíšiteľnú od úlohy podnikov, ktoré sú jeho členmi, ktorá by odôvodňovala

82. Ako Komisia správne odpovedá, týmto odvolacím dôvodom FEG najmä spochybňuje posúdenie skutkového stavu a dôkazov, ktoré bolo vykonané v konaní na prvom stupni. To je napríklad zrejmé v bode 78 a v prvej vete bodu 81 odvolania: FEG v podstate namieta proti podľa jeho názoru nepatrnému počtu indícií a proti správnosti záverov, ktoré z nich boli vyvodené. Posúdenie skutkového stavu a dôkazov však, ako som už povedala, nie je právnou otázkou, ktorá by mohla byť predmetom odvolania; naopak, s výnimkou prípadu nesprávneho posúdenia týchto dôkazov, na ktoré sa v tomto prípade nepoukazovalo, patrí do výlučnej právomoci Súdu prvého stupňa.³⁸ Preto je z tohto hľadiska piaty odvolací dôvod od začiatku neprípustný.

83. Naopak, keby FEG chcelo týmto odvolacím dôvodom tvrdiť, že Súd prvého stupňa neprihliadol na právne relevantné kritérium na účely zistenia jeho účasti na protisúťažných postupoch, boli by jeho sťažnosti prípustné, ale nedôvodné.

³⁷ — FEG sa okrem toho odvoláva aj na body 126, 225 až 231, 391 a 392 napadnutého rozsudku.

³⁸ — Pozri bod 20 týchto návrhov.

84. Právne relevantné kritérium je toto: aby mohla Komisia postihnúť účasť združenia a zároveň jeho členov na tom istom porušení, musí preukázať existenciu správania združenia odlišného od správania uvedených členov.³⁹

sú jeho členmi, najmä TU, ale osobitne posúdil účasť združenia podnikov na protisúťažných postupoch. Napokon, pokiaľ ide o uplatňovanie právne relevantných kritérií, Súd prvého stupňa sa nedopustil žiadneho právneho omylu.

86. Zo súhrnu týchto skutočností vyplýva, že piaty odvolací dôvod je čiastočne neprípustný a čiastočne nedôvodný.

85. Aj keď Súd prvého stupňa bohužiaľ v žiadnej časti napadnutého rozsudku výslovne neuviedol, že toto kritérium predstavovalo východisko jeho úvah, aj tak je možné vyvodiť, že odkazuje na časti rozsudku, kritizované FEG. Najmä z indícií, ktoré boli predmetom konania na prvom stupni, Súd prvého stupňa výslovne odvodil „priamu účasť“⁴⁰ FEG a uviedol, že z určitých spoločných úkonov členov jeho správnej rady sa musí vyvodiť, „že nekonali individuálne, ale na účet celku členov tohto združenia“.⁴¹ Tlak vyvinutý na určitých dodávateľov, ktorí nie sú členmi NAVEG, nepochádzal iba od TU, ale „od FEG a TU“.⁴² Z toho jasne vyplýva, že Súd prvého stupňa vôbec nepriznal rovnakú hodnotu správaniu FEG a správaniu podnikov, ktoré

E — Šiesty odvolací dôvod: určenie dĺžky trvania porušení pravidiel hospodárskej súťaže

87. Svojím šiestym odvolacím dôvodom FEG vytýka Súdu prvého stupňa porušenie práva Spoločenstva, najmä článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, alebo aspoň povinnosti odôvodnenia, ako aj zásady proporcionality pri ukladaní pokút.

88. Tento odvolací dôvod, ktorý je potrebné preskúmať spoločne s tretím odvolacím dôvodom,⁴³ sa odvoláva na body 406 až 413 napadnutého rozsudku, v ktorých sa Súdny dvor zaoberá dĺžkou trvania sporných porušení protimonopolnej právnej úpravy. V uvedených bodoch Súd prvého stupňa na záver potvrdzuje tvrdenia Komisie

39 — Pozri rozsudky z 27. septembra 1988, Ahlström Osakeyhtiö a i./Komisia, nazývaný „Drevená pasta I“, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 a 125/85 až 129/85, Zb. s. 5193, bod 27, a z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Zb. s. II-491, bod 1325.

40 — Bod 226 napadnutého rozsudku.

41 — Bod 231 napadnutého rozsudku.

42 — Bod 236 napadnutého rozsudku.

43 — Pozri v tejto súvislosti body 30 až 41 týchto návrhov.

a predpokladá existenciu pokračujúceho porušenia jednotného charakteru.⁴⁴

89. FEG v podstate tvrdí, že toto hľadisko je nesprávne a neprihliada na rôznorodý charakter jednotlivých sporných porušení.

90. Je jasné, že FEG sa týmto odvolacím dôvodom snaží predložiť Súdnemu dvoru na opätovné preskúmanie posúdenie skutkového stavu vykonané na Súde prvého stupňa. Keďže sa ním teda nekladie žiadna právna otázka, šiesty odvolací dôvod je nepripustný.⁴⁵

V — O prvom a siedmom odvolacom dôvode: neprimeraná dĺžka konania

91. Prvý a siedmy odvolací dôvod zaberajú v kontexte odvolania najväčší priestor. Venujú sa dôsledkom, ktoré sa musia vyvodiť z neprimeranej dĺžky niektorých častí správneho konania pred Komisiou, ktoré zistil Súd prvého stupňa. Tieto dva dôvody sa teda musia preskúmať spoločne.

44 — Pozri najmä body 406 a 413 napadnutého rozsudku.

45 — Pozri bod 20 týchto návrhov.

92. Svojím prvým odvolacím dôvodom v podstate FEG obviňuje Súd prvého stupňa, že porušil zásadu primeranej dĺžky konania, keďže uviedol, že v tomto prípade nie je neprimeraná dĺžka niektorých častí konania spôsobilá mať za následok zrušenie napadnutého rozhodnutia. Svojím siedmym odvolacím dôvodom FEG okrem toho namieta proti tomu, že Súd prvého stupňa odmietol s prihliadnutím na neprimeranú dĺžku konania znížiť pokutu uloženú Komisiou; tvrdí, že v tejto súvislosti bol porušený článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 alebo aspoň povinnosť odôvodnenia, ako aj zásada proporcionality pri ukladaní pokút.

A — Namietaný rozsudok

93. Prvý odvolací dôvod sa týka bodov 73 až 94 namietaného rozsudku.

94. Súd prvého stupňa v nich predovšetkým uvádza povinnosť Komisie rozhodnúť v primeranej lehote v správnych konaniach, ktoré sa začínajú v oblasti hospodárskej súťaže na základe nariadenia č. 17 a ktoré môžu vyústiť do tam uvedených postihov. Súd prvého stupňa okrem toho pripomína, že ak je prekročenie tejto lehoty preukázané, neodôvodňuje nevyhnutne zrušenie napadnutého rozhodnutia. Zrušenie je možné iba pod podmienkou, že sa preukáže, že poru-

šenie zásady primeranej dĺžky konania poškodilo práva dotknutých podnikov na obhajobu.⁴⁶

— Súd prvého stupňa nepovažuje časť konania medzi *oznámením a vypočutím dotknutých podnikov* v trvaní šiestnástich mesiacov za neprimerane dlhú.⁴⁹

95. V konkrétnom prípade Súd prvého stupňa rozlišuje v rámci správneho konania pred Komisiou tri fázy, pričom každú z nich posudzuje osobitne.

— Súd prvého stupňa považuje naopak za neprimerane dlhú časť konania v celkovej dĺžke dvadsaťtri mesiacov — *ktorá uplynula od vypočutia účastníkov až do prijatia napadnutého rozhodnutia*.⁵⁰ Po dôkladnejšom posúdení však tento Súd dospel k záveru, že práva žalobcov na obhajobu neboli dĺžkou tejto časti konania poškodené.⁵¹

— Súd prvého stupňa považuje za neprimerane dlhú časť konania *predchádzajúcu oznámeniu o výhradách* z 3. júla 1996, pričom výslovne uznáva, že došlo aj k nekonaniu zapríčinenému Komisiou, ktoré trvalo dlhšie ako tri roky.⁴⁷ Podľa jeho názoru však neprimeraná dĺžka tejto časti konania nebola sama osebe spôsobilá zasiahnuť práva na obhajobu, pretože v tom čase ešte účastníkom neboli oznámené žiadne výhrady. Až po oznámení o výhradách existovalo formálne obvinenie a mohlo nastať poškodenie práva na obhajobu.⁴⁸

96. Následne v bode 438 napadnutého rozsudku, na ktorý sa odkazuje v siedmom odvolacom dôvode, rozhodol Súd prvého stupňa o možnosti súdneho zníženia pokuty uloženej Komisiou. Súd prvého stupňa zdôrazňuje, že žalobcovia nepreukázali žiadne hľadisko, ktoré by mohlo odôvodniť prípadné ďalšie zníženie pokuty, a teda zníženie presahujúce zníženie o 100 000 eur, ktoré už vykonala sama Komisia. V dôsledku toho sa príslušnej žiadosti žalobcov nemôže vyhovieť.

46 — Body 73 a 74 napadnutého rozsudku.

47 — Bod 77 napadnutého rozsudku.

48 — Body 78 a 79 napadnutého rozsudku.

49 — Bod 84 napadnutého rozsudku.

50 — Body 85 a 93 napadnutého rozsudku.

51 — Body 86 až 93 napadnutého rozsudku.

B — Hlavné tvrdenia účastníkov konania

97. FEG tvrdí, že Súd prvého stupňa mal zrušiť napadnuté rozhodnutie Komisie iba z dôvodu neprimeranej dĺžky konania *bez ohľadu* na poškodenie jeho práv na obhajobu.

98. Podľa FEG mal Súd prvého stupňa, pokiaľ ide o otázku zrušenia, v každom prípade prihliadať aj na obdobie *predchádzajúce* oznámeniu o výhradách z 3. júla 1996. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva⁵² vyplýva, že už oznámenie adresátovi výhrad o začatí predbežného vyšetrovania proti nemu sa môže považovať za obvinenie v zmysle článku 6 EDLP.^{53 54} Na základe toho je v tomto prípade pre posúdenie primeranosti dĺžky konania určujúci už okamih zaslania prvej žiadosti o informácie FEG a TU v roku 1991 alebo aspoň okamih zaslania prvého upovedomenia FEG zo 16. septembra 1991.

99. Pokiaľ ide o práva na obhajobu, Súd prvého stupňa neposúdil ťažkosti, akým musí na základe plynutia času čeliť podnik pri príprave svojej obhajoby. Najmä z dôvodu striedania členov ich vedenia a iných zamestnancov na základe plynutia času sa stáva stále ťažším rekonštruovať udalosti, ktoré sa stali v minulosti, a zaradiť ich do správneho časového rámca. Okrem toho FEG popiera, že porušenia, ktoré sa mu vytýkajú, trvali aj po roku 1991.

100. Pokiaľ ide o výšku pokuty, FEG namieta skutočnosť, že neuviedol žiadne konkrétne tvrdenia, ktoré by odôvodnili podstatné zníženie pokuty. Súd prvého stupňa sa okrem toho dopustil zjavného omylu, keď odmietol ďalej znížiť pokutu oproti zníženiu, ktoré už pripustila Komisia. Nepatrné zníženie pokuty stanovené v napadnutom rozhodnutí Komisie sa totiž opiera o domnienku existencie spoločnej zodpovednosti Komisie a dotknutých podnikov za neprimeranú dĺžku konania.⁵⁵ Sám Súd prvého stupňa však zistil, že zodpovednosť za neprimeranú dĺžku konania sa mala pripísať v celom rozsahu Komisii.

101. Komisia sa naopak domnieva, že Súd prvého stupňa v napadnutom rozsudku vychádzal z ustálenej judikatúry, ktorú tiež na tento prípad správne použil. Súd prvého

52 — Ďalej len aj „ESLP“.

53 — Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaný 4. novembra 1950 v Ríme.

54 — Vo svojich písomných a ústnych vyjadreniach FEG odkazuje najmä na rozsudky ESLP z 5. februára 1980, Deweer, séria A, č. 35, s. 24, bod 46, z 15. júla 1982, Eckle, séria A, č. 51, s. 33, bod 73, a z 22. mája 1998, Hozee v. Holandsko, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 1998-III, bod 43.

55 — Odôvodnenie č. 152 napadnutého rozhodnutia.

stupňa posúdil najmä dĺžku konania pred a po oznámení o výhradách.

104. Pokiaľ ide o prípadné zníženie pokuty, Komisia sa domnieva, že návrh FEG je neprípustný alebo aspoň nedôvodný.

102. Podľa Komisie sa nemôžu kritériá EDLP vypracované judikatúrou ESLP bez rozdielu uplatňovať na právo hospodárskej súťaže. Až do okamihu oznámenia o výhradách ešte neexistovalo formálne obvinenie. Upovedomenie, akým bolo upovedomenie zaslané službami Komisie v tomto prípade, sa jasne odlišuje od oficiálneho oznámenia o výhradách, a je preto irelevantné pre skúmanú otázku, od ktorého okamihu môže neprimeraná dĺžka konania poškodiť práva na obhajobu dotknutých osôb.

105. Tvrdenia, ktoré predložila CEF, sú v súlade s tvrdeniami Komisie. Podľa názoru CEF je k tomu potrebné dodať, že FEG nesie hlavnú zodpovednosť za samotné konanie a že tomuto konaniu sa mohlo predísť, keby FEG včas ukončilo vytýkané porušenia.

C — Posúdenie

103. Komisia zdôrazňuje, že podľa judikatúry nemôže dĺžka správneho konania sama osebe určovať nezákonnosť, a teda mať za následok zrušenie napadnutého rozhodnutia. Naopak, bol by potrebný konkrétny dôkaz, že práva účastníkov na obhajobu boli poškodené. Žalobca, ktorý nesie dôkazné bremeno, presvedčivým spôsobom nepreukázal existenciu takéhoto poškodenia. Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa sám vyčerpávajúco rozobral vplyv dlhého trvania konania na práva obhajoby FEG, a to vo vzťahu k dĺžke všetkých častí konania.

106. Podľa už ustálenej judikatúry sa musí dodržiavať zásada primeranej dĺžky konania v oblasti hospodárskej súťaže, keď sa začne v zmysle nariadenia č. 17 správne konanie spôsobilé dospieť k uloženiu sankcií, ktoré sa v ňom upravujú.⁵⁶

⁵⁶ — Pozri rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, nazývaný „PVC II“, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, bod 179.

1. Úvodné úvahy

107. Zásada primeranej dĺžky konania je všeobecnou zásadou práva Spoločenstva, ktorá vychádza z článku 6 ods. 1 EDLP⁵⁷ a ktorá bola medzi tým ustanovená aj do článku 41 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie⁵⁸ (právo na dobrú správu).⁵⁹

108. Hoci nemajú protimonopolné konania podľa nariadenia č. 17 trestnoprávny charakter⁶⁰ a nesmerujú proti jednotlivcom, ale proti podnikom, Súdny dvor sa pri uplatňovaní zásady primeranej dĺžky konania voči nim orientuje striktne podľa ustálenej judikatúry ESLP týkajúcej sa článku 6 ods. 1 EDLP.⁶¹ Na jej základe sa môže zásada primeranej dĺžky konania uplatniť oveľa skôr, ako sa vznesie formálne obvinenie. Stačí totiž, aby bola osoba *oficiálne obvinená* z dôvodu určitého správania, alebo aby opatrenia, ktoré sa prijímajú z dôvodu indícií v jej neprospech, *mali významný vplyv na jej postavenie*.⁶²

109. V súlade s tým sa aj v protimonopolnom konaní môže uplatniť zásada primeranej dĺžky konania už oveľa skôr ako od oznámenia o výhradách, čo je podobné formálnemu obvineniu. Okrem toho je teraz možné vynechať otázku, či a prípadne kedy *pred* oznámením o výhradách je možné hovoriť o *oficiálnom obvinení*. V každom prípade totiž už pri príležitosti predbežného vyšetro-

57 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Baustahlgewebe/Komisija, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 21, a PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 170 a 171. Súdny dvor však upozornil aj na skutočnosť, „že rešpektovanie zásady kontradiktórnosti ako zásady iných procesných záruk uvedených v článku 6 ods. 1 EDLP sa týka iba súdneho konania pred „súdom“ (rozsudok Ciment, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 70). Z toho je možné vyvodiť, že v rámci správneho konania pred Komisiou vôbec neprichádza do úvahy priame uplatnenie článku 6 ods. 1 EDLP.

58 — Ú. v. ES 2000, C 364, s. 1. Charta základných práv ešte nemá sama právne záväzné účinky porovnateľné s účinkami primárneho práva, avšak ako prameň právneho vedomia objasňuje rozsah základných práv zaručených právom Spoločenstva. Pozri v tejto súvislosti moje návrhy z 8. septembra 2005 vo veci Parlament/Rada, C-540/03, vec v konaní, bod 108, a zo 14. októbra 2004 vo veci Berlusconi a I., C-387/02, C-391/02 a C-403/02 (rozsudok z 3. mája 2005, Zb. s. I-3565), bod 83; v rovnakom zmysle pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro 29. júna 2004 vo veci Nardone/Komisija, C-181/03 P (rozsudok z 13. januára 2005, Zb. s. I-199), bod 51; generálny advokát Mischo 20. septembra 2001 vo veci Booker Aquaculture a Hydro Seafood, C-20/00 a C-64/00 (rozsudok z 10. júla 2003, Zb. s. I-7411), bod 126; generálny advokát Tizzano 8. februára 2001 vo veci BECTU, C-173/99 (rozsudok z 26. júna 2001, Zb. s. I-4881 a I-4883), bod 28, a generálny advokát Léger 10. júla 2001 vo veci Rada/Hautala, C-353/99 P (rozsudok zo 6. decembra 2001, Zb. s. I-9565), body 82 a 83; pozri tiež nedávne návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Alber 24. októbra 2002 vo veci Evans, C-63/01 (rozsudok zo 4. decembra 2003, Zb. s. I-14447), bod 80.

59 — V tomto prípade sa ešte z časových dôvodov neuplatňuje Charta základných práv, pretože bola vyhlásená iba po prijatí napadnutého rozhodnutia. V budúcnosti však bude potrebné prihliadať na skutočnosť, že v konaniach v oblasti hospodárskej súťaže sa Komisia slávnostne zaviazala dodržiavať Chartu základných práv, čím na seba jednostranne prevzala povinnosť v tomto zmysle (vyhlásenie Predsedu Európskej komisie Romana Prodiho zo 7. decembra 2000 pri príležitosti Európskej rady v Nice); okrem toho pozri odôvodnenie č. 37. nariadenia č. 1/2003.

60 — Pozri v tejto súvislosti článok 15 ods. 4 nariadenia č. 17.

61 — Pozri rozsudok PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, bod 182.

62 — Francúzska verzia: „La période à prendre en considération... débute dès qu'une personne se trouve officiellement inculpée ou lorsque les actes effectués par les autorités de poursuite en raison des soupçons qui pèsent contre elle ont des répercussions importantes sur sa situation“; anglická verzia: „The period to be taken into consideration... begins at the time when formal charges are brought against a person or when that person has otherwise been substantially affected by actions taken by the prosecuting authorities as a result of a suspicion against him“; pozri rozsudok ESLP Pedersen & Baadsgaard v. Dánsko zo 17. decembra 2004, č. 49017/99, § 44; pozri tiež v tom istom zmysle rozsudky ESLP Ringeisen zo 16. júla 1971, séria A č. 13, § 110, a Rongiliano z 10. decembra 1982, séria A, č. 57, § 34, a judikatúru už citovanú v poznámke pod čiarou 54.

vania Komisie mohlo mať jej zisťovanie na základe článku 14 nariadenia č. 17, ako aj jej žiadosti o informácie v zmysle článku 11 nariadenia č. 17 „významný vplyv“ na postavenie dotknutých podnikov.⁶³

aj neistote súvisiacej jednak s dĺžkou a jednak s výsledkom konania, pričom sa teda nachádzajú pod značným tlakom. V takom postavení im zásada primeranej dĺžky konania zaručuje väčšiu ochranu, širšiu ako ochranu, ktorú im ponúka premlčanie postihnuteľného konania.⁶⁴

110. Tieto vyšetrovacie nástroje totiž spravidla vyvolávajú u dotknutých osôb dojem, že Komisia ich podozrieva z porušenia článku 81 ES alebo článku 82 ES. O to viac to platí, keď Komisia tak ako v tomto prípade dá na vedomie, že jej bola predložená sťažnosť tretej osoby a že táto sťažnosť mohla vyvolať dostatočné počiatočné podozrenie spôsobilé odôvodniť začatie takýchto vyšetrovaní. Za takýchto okolností je žiadosť o informácie adresovaná dotknutému podniku porovnateľná už s prvým vypočutím adresáta výhrad, pričom zisťovania v dotknutom podniku sa môžu prirovnávať k prehliadke priestorov adresáta výhrad.

111. V dôsledku takýchto vyšetrovacích úkonov adresáti spravidla vyvíjajú už odvtedy značné úsilie, aby si pripravili svoju obhajobu, pričom najmä vyhľadávajú právnu pomoc. Ak je to ten prípad, je potrebné tiež vytvárať rezervy pre prípadné platenie pokuty, ako aj prihliadať na možné reakcie obchodných partnerov a verejnej mienky. Od tohto momentu musia dotknuté osoby čeliť

112. Na základe toho pokiaľ ide o otázku, či trvanie protimonopolného konania pred Komisiou bolo alebo nebolo neprimerané, začína *rozhodné obdobie* plynúť nie od okamihu oznámenia o výhradách, ale už od prvých vyšetrovacích úkonov Komisie, ktoré mali významný vplyv na postavenie dotknutých podnikov.⁶⁵

113. Pokiaľ však ide o *posúdenie dĺžky* správneho konania, je potrebné rozlišovať dve po sebe nasledujúce časti: *prvá časť*, ktorá začína výkonom vyšetrovacích právo-

63 — Pozri rozsudok PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, bod 182.

64 — O premlčaní postihnuteľného konania v protimonopolnom práve pozri pre doterajšie prípady nariadenie Rady (EHS) č. 2988/74 z 26. novembra 1974 o premlčacej lehote v stíhaní a pri výkone rozhodnutia v oblasti právnej úpravy dopravy a hospodárskej súťaže Európskeho hospodárskeho spoločenstva (Ú. v. ES L 319, s. 1; Mim. vyd. 07/001 s. 61) a pre budúce prípady článok 25 nariadenia č. 1/2003.

65 — Pozri rozsudok PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, bod 182. Opačný názor má generálny advokát Mischo, ktorý sa vo svojich návrhoch prednesených 25. októbra 2001 vo veci PVC II, C-250/99 P (rozsudok z 15. októbra 2002, Zb. s. I-8375), bod 40 a nasl., nedomnieva, že sa má prihliadať na časové obdobie predchádzajúce oznámeniu o výhradách.

mocí zverených Komisii a trvá až do oznámenia o výhradách, a *druhá časť*, ktorá plynie od oznámenia o výhradách do prijatia konečného rozhodnutia.⁶⁶

114. Ako vyplýva z rozsudku PVC II⁶⁷, je síce pravda, že v oboch častiach konania sa uplatňuje zásada primeranej dĺžky konania. Každá z týchto dvoch častí však má svoju vlastnú vnútornú logiku: časť predchádzajúca oznámeniu o výhradách, ktorá začína výkonom vyšetrovacích právomocí, musí umožniť Komisii na záver vyšetrovacej činnosti zaujať stanovisko týkajúce sa pokračovania konania, pričom nasledujúca časť jej musí umožniť, aby po vypočutí dotknutých osôb rozhodla s konečnou platnosťou o namietanom porušení. Tento rozdiel v cieľoch má vplyv na posúdenie primeranosti dĺžky konania v každej časti konania, čo je dôvod, pre ktorý sa musí vždy vykonať dôkladné posúdenie všetkých okolností jednotlivého skúmaného prípadu.⁶⁸

115. S ohľadom na prvú časť konania sa pri príležitosti tohto posúdenia musí prihliadať na skutočnosť, že Komisia potrebuje pre svoje predbežné vyšetrovanie dostatočný čas, aby mohla pozorne zistiť existenciu poruše-

nia článku 81 ES alebo článku 82 ES. V opačnom prípade by hrozilo nenapraviteľné oslabenie úlohy Komisie, aby ako inštitúcia zaručujúca hospodársku súťaž a trh dohliadala na dodržiavanie protimonopolnej právnej úpravy uvedenej v zmluve. Okrem toho je potrebné priznať Komisii možnosť rozhodnúť o uprednostnení určitých konaní, ktoré sa pred ňou vedú, pred inými konaniami⁶⁹; a to najmä, ale nielen platí v obdobiach dočasného nadmerného pracovného zaťaženia príslušných služieb.

116. Pokiaľ ide o druhú časť konania, pri posúdení je potrebné prihliadať na to, že od oznámenia o výhradách sú spravidla vyšetrovania Komisie ukončené a neostáva iná možnosť ako pri formulácii rozhodnutia prihliadať na informácie získané pri vypočutí dotknutých podnikov. V tomto štádiu Komisia dospela do tak ďalekého bodu, že od tohto okamihu by bolo nespravodlivé ponechať dotknuté podniky v neistote o ich výsledku dlhšie ako nevyhnutne dlhý čas. Tomu teda zodpovedajú prísnejšie kritériá posúdenia, ktoré je potrebné použiť pri posúdení dĺžky konania.

66 — Pozri rozsudok PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 181 až 183.

67 — Tamže, body 182 až 184.

68 — O uplatniteľných kritériách pozri rozsudky PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 187 a 188, a Baustahlgewebe, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, najmä bod 29.

69 — Pozri v tomto zmysle rozsudky z 18. septembra 1992, Automatec/Komisia, T-24/90, Zb. s. II-2223, bod 77, a zo 4. marca 1999, Ufex a i./Komisia, C-199/97 P, Zb. s. I-1341, bod 88.

117. V tomto prípade je nepochybné, že dĺžka trvania každej časti konania pred Komisiou, ktorú zistil Súd prvého stupňa⁷⁰ — jednak časť predchádzajúca oznámeniu o výhradách a jednak časť od vypočutia účastníkov do prijatia napadnutého rozhodnutia — bola neprimeraná.

118. Sporná je len otázka, či Súd prvého stupňa môže alebo nemôže bez toho, aby sa dopustil právneho omylu, rozhodnúť, že neprimeraná dĺžka správneho konania pred aj po oznámení o výhradách nespôsobovala ani zrušenie (prvý odvolací dôvod), ani ďalšie zníženie pokuty (sedmy odvolací dôvod).

2. O prvom odvolacom dôvode: neprimeraná dĺžka konania a zrušenie

119. Pokiaľ ide o prvý odvolací dôvod, FEG na jednej strane a Komisia a vedľajší účastníci konania na druhej strane si protirečia v otázke, či napadnuté rozhodnutie malo byť zrušené z dôvodu neprimeranej dĺžky niektorých častí správneho konania.

a) Zrušenie iba v prípade poškodenia možnosti obhajoby

120. Východiskom úvah by mala byť skutočnosť, že akékoľvek neprimerané prietahy v priebehu konania spôsobené Komisiou predstavujú porušenie procesného práva dotknutých podnikov chráneného ako základné právo. Potvrdenie takéhoto porušenia nepredpokladá preukázanie nejakej škody.⁷¹

121. Nie všetky vady konania však musia nevyhnutne spôsobovať rovnaké dôsledky.⁷² Zrušenie rozhodnutia Komisie pre porušenie procesných práv účastníkov je nevyhnutné

71 — Pozri rozsudky PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 191 až 200, a Baustahlgewebe/Komisio, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, body 26 až 48, ktorých predmetom posúdenia je výlučne primeranosť dĺžky konania. Pozri tiež judikatúru ESLP, napríklad rozsudok Corigliano, už citovaný v poznámke pod čiarou 62, § 31.

72 — Aj ESLP (rozsudok Schouten & Meldrum v. Holandsko z 9. decembra 1994, séria A č. 304, § 75) v zásade uznáva, že primeraný postih za porušenie zásady primeranej dĺžky konania sa musí hľadať v rámci príslušného právneho poriadku: francúzska verzia: „... il appartient en principe aux juridictions nationales de juger ce que doit être, en vertu de leur système juridique, la sanction appropriée pour une violation, imputable à l'une des parties, de l'exigence d'un 'délai raisonnable'...“; anglická verzia: „... it is in principle for the national courts to decide what the appropriate sanction should be under their legal system for a breach attributable to one of the parties of the 'reasonable time' requirement...“.

70 — V tejto súvislosti pozri bod 95 týchto návrhov.

iba v prípade, ak by absencia takéhoto porušenia mohla spôsobiť iný výsledok⁷³ konania.⁷⁴

vo veci v *oblasti hospodárskej súťaže*⁷⁷, môžu sa úvahy v takomto zmysle vyvodiť z jeho judikatúry v podobných konaniach, v ktorých už stanovil takúto súvislosť medzi zásadou primeranej dĺžky konania a právami na obhajobu.⁷⁸

122. Podľa ustálenej judikatúry v oblasti práva hospodárskej súťaže má porušenie procesných práv vždy vplyv na výsledok konania, keď toto porušenie sťažilo dotknutým podnikom ich obhajobu.⁷⁵

123. Preto sa aj zrušenie rozhodnutia Komisie pre neprimeranú dĺžku konania berie do úvahy iba vtedy, keď dotknuté podniky môžu podrobne preukázať, že z dôvodu neprimeranej dĺžky konania bolo poškodené ich právo na obhajobu.⁷⁶ Hoci Súdny dvor ešte nemal príležitosť o tom výslovne rozhodnúť

124. A teda argumentujúc *a contrario* nie je zrušenie rozhodnutia Komisie aj v prípade neprimeranej dĺžky konania *právne nevyhnutné*, pokiaľ sa podrobne nepreukáže poškodenie možnosti obhajoby dotknutých podnikov a ak teda neexistujú okolnosti, na základe ktorých sa dá domnievať, že neprimeraná dĺžka konania môže mať vplyv na obsah rozhodnutia Komisie.⁷⁹ V takých prípadoch je však vždy možné uvažovať o znížení pokuty z dôvodu spravodlivého zaobchádzania⁸⁰ alebo prípadného priznania

73 — Takýto rozdielny výsledok môže napríklad spočívať v zistení menej závažných porušení, v menšej pokute alebo aj v odmietnutí ďalšieho pokračovania v konaní.

74 — Pozri medzi inými rozsudok z 10. júla 1980, Distillers Company/Komisía, 30/78, Zb. s. 2229, bod 26, o vypočítaní poradnej komisie; zo 14. februára 1990, Francúzsko/Komisía, C-301/87, Zb. s. I-307, bod 31, týkajúci sa porušenia zásady kontradiktórnosti; z 25. októbra 2005, Nemecko a Dánsko/Komisía, C-465/02 a C-466/02, Zb. s. I-9115, body 36 až 40, týkajúce sa jazykového režimu v regulačnom výbore, a PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 315 až 328, týkajúce sa práva na nahliadnutie do spisu. Pozri tiež, pokiaľ ide o voľbu správneho právneho základu a legislatívneho postupu, rozsudok z 11. septembra 2003, Komisia/Rada, C-211/01, Zb. s. I-8913, bod 52, ako aj moje návrhy prednesené 26. mája 2005 vo veci Komisia/Rada, C-94/03 (vec v konaní), bod 53.

75 — Pokiaľ ide o porušenia práva na nahliadnutie do spisu, pozri rozsudky z 8. júla 1999, Hercules Chemicals/Komisía, C-51/92 P, Zb. s. I-4235, body 77 a 82, a PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 315 až 317 a 321 až 323.

76 — V rovnakom zmysle pokiaľ ide o porušenia práva na nahliadnutie do spisu napríklad rozsudky PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 318 a 324, a Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, body 73 až 75 a 131.

77 — Pozri však návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mischo 25. októbra 2001 vo veci Degussa/Komisía, C-250/99, body 76, 80 a 83.

78 — Pozri rozsudky z 15. júla 2004, Španielsko/Komisía, C-501/00, Zb. s. I-6717, body 52, 57 a 58, týkajúci sa prípadu pomoci na základe zmluvy ESÚO, ako aj rozsudky vydané pri príležitosti konaní o nesplnení povinností z 21. januára 1999, Komisia/Belgicko, C-207/97, Zb. s. I-275, body 25 až 27, a zo 16. mája 1991, Komisia/Holandsko, C-96/89, Zb. s. I-2461, body 15 a 16.

79 — Pozri v tomto zmysle tiež rozsudok Baustahlgewebe (už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 49), v ktorom Súdny dvor dospel k záveru, že rozsudok Súdu prvého stupňa napriek neprimeranej dĺžke konania na prvom stupni nemusí byť zrušený, keď chýba akákoľvek indicia o skutočnosti, že dĺžka konania mala vplyv na výsledok sporu. Okrem toho pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mischo, už citované v poznámke pod čiarou 65, body 75 až 78 a 84 až 85.

80 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Baustahlgewebe/Komisía, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, body 48 a 141 až 143. Pozri tiež body 136 až 152 týchto návrhov.

primeranej náhrady⁸¹ na základe príslušnej žiadosti.

125. Preto nie je možné vyhovieť tvrdeniu FEG, podľa ktorého je zrušenie napadnutého rozhodnutia automatické už len z dôvodu neprimeranej dĺžky konania, a teda bez ohľadu na prípadné poškodenie jeho možnosti obhajoby.

b) O existencii poškodenia možností obhajoby v tomto prípade

126. Ostáva však zistiť, či Súd prvého stupňa v tomto prípade môže bez toho, aby sa dopustil akéhokoľvek právneho omylu, posúdiť, či FEG nebol poškodený vo svojich možnostiach obhajoby. V tejto súvislosti FEG tvrdí, že Súdny dvor na jednej strane nevzal do úvahy obdobie predchádzajúce oznámeniu o výhradách a na druhej strane podcenil konkrétne ťažkosti, ktorým musel podnik čeliť pri príprave svojej obhajoby.

81 — Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mischo vo veci Degussa/Komisía, už citované v poznámke pod čiarou 77, bod 79. O prípadnej možnosti žaloby o náhradu škody pozri rozsudok z 20. apríla 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Zb. s. II-931, bod 122, potvrdený rozsudkom Súdneho dvora PVC II, už citovaným v poznámke pod čiarou 56, body 173 až 178.

127. V napadnutom rozsudku sa Súd prvého stupňa správne domnieva, že zainteresované podniky sa v prípade protimonopolného konania môžu brániť voči dôvodom, ktoré im adresovala Komisia iba *po* oznámení o výhradách. Iba v tejto (druhej) časti konania, v ktorej sú vyšetrovania Komisie ukončené a správne konanie nadobúda kontradiktórny charakter, môžu sa práva na obhajobu konečne vykonávať.⁸² Osobitne iba v tejto časti majú dotknuté podniky možnosť nahliadať do spisu a môžu tiež zaujať postoj, pokiaľ ide o výhrady Komisie. Naopak, prvá časť konania je venovaná vyšetrovaniu Komisie a v dôsledku toho neposkytuje dotknutým podnikom žiadne právo na obhajobu. Pokiaľ sa Komisia počas tejto prvej časti konania obracia na dotknuté podniky napríklad vo forme žiadosti o informácie, ide o čistý vyšetrovací úkon, a nie o úkon vypočúvania. Aj pripustenie nahliadnutia do spisu nie je v tomto štádiu konania zo zrejmých dôvodov upravené, lebo by mohlo vážne ohroziť vyšetrovanie a prispieť k spomaleniu a nie k zrýchleniu konania.

128. Aj keď *práva* na obhajobu dotknutých podnikov nepochybne nadobúdajú význam iba *po* oznámení o výhradách, a teda výlučne počas *druhej* časti konania, predchádzajúca prvá časť správneho konania má vplyv, hoci

82 — Pozri v tomto zmysle ustálenú judikatúru, najmä rozsudky Hercules Chemicals/Komisía, už citovaný v poznámke pod čiarou 75, bod 75, a PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, body 315 a 316.

vždy len v určitom rozsahu, na *možnosti* obhajoby dotknutých podnikov.

skutočne stanú vykonateľnými v druhej časti konania. Súd prvého stupňa sa dopúšťa omylu v posúdení, keď tvrdí, že neprimeraná dĺžka prvej časti konania „nie je sama osebe spôsobilá“ poškodiť práva na obhajobu dotknutých podnikov.⁸⁵

129. Čím viac času totiž uplynie od prvých vyšetrovacích úkonov a od oznámenia o výhradách, tým stúpa možnosť, že sa zvýšia ťažkosti pri zisťovaní prípadných dôkazov v prospech žalobcov, ktorými sa môžu brániť proti obvineniam vzneseným vo výhradách. Nepochybne je možné uchovávať v knihách a v archívoch dôkazy, ktoré umožňujú dokumentovať vlastnú činnosť najmä na účel nakladania s nevyhnutnými dôkazmi v prípade správneho alebo súdneho konania.⁸³ Ako však správne naznačilo FEG, plynutím času bez ohľadu na skutočnosť, či plynie pred alebo po oznámení o výhradách, sa môže sťažiť predkladanie dôkazov svedkami svedčiacimi v jeho prospech, a to najmä z dôvodu zmien, ktoré mohli nastať v zložení riadiacich orgánov dotknutých podnikov a presunov týkajúcich sa ostatných zamestnancov týchto podnikov. Súd prvého stupňa na toto hľadisko napadnutého rozsudku dostatočne neprihliadol.⁸⁴

130. Práve neprimeraná dĺžka prvej časti konania môže mať vplyv na budúce možnosti obhajoby dotknutých podnikov a v konečnom dôsledku môže uprieť význam ich právu na obhajobu, keď sa tieto práva

131. Preto sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď v bodoch 86 až 93 napadnutého rozsudku obmedzil rozsah svojho zisťovania na otázky, či boli práva obhajoby poškodené [neprimeranou] dĺžkou tejto [poslednej] časti konania.⁸⁶ Súd prvého stupňa mal okrem toho zistiť, či by neprimeraná dĺžka prvej časti konania, ktorá sa uskutočnila pred oznámením o výhradách, mohla spôsobiť škodu na budúcich možnostiach obhajoby dotknutých podnikov a najmä, či FEG presvedčivým spôsobom preukázalo takéto poškodenie.

132. Takýto spôsob konania nie je vôbec porovnateľný s časovým predstihom výkonu práv na obhajobu. Vypočutie dotknutých podnikov a ich právo na nahliadnutie do spisu sú a ostanú vyhradené druhej časti konania, a teda tej, ktorá *nasleduje* po oznámení o výhradách. To však nevylučuje, že *poškodenie* možností obhajoby a spolu s ním aj porušenie *práv* na obhajobu majú svoj pôvod práve v neprimeranej dĺžke predbežných vyšetrovaní alebo dokonca v dlhej nečinnosti Komisie počas prvej časti konania.

83 — V tomto zmysle pozri bod 87 napadnutého rozsudku.

84 — Problém striedania zamestnancov už FEG uvádzalo na prvom stupni (vec T-5/00) v bode 46 svojej žaloby, ako aj v bode 49 svojej repliky, ale Súd prvého stupňa sa o tom v napadnutom rozsudku nezmiňuje ani nepriamo v bodoch 86 až 93.

85 — Body 78 a 79 napadnutého rozsudku.

86 — Bod 86 napadnutého rozsudku; k rozsahu preskúmania pozri aj bod 93 napadnutého rozsudku.

133. Keďže napadnutý rozsudok neobsahuje v tejto súvislosti žiadne konštatovanie, musí sa zrušiť a keďže sa vec nemôže rozhodnúť s týmto stavom spisu, je potrebné, aby sa vrátila na Súd prvého stupňa v zmysle článku 61 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora na účely rozhodnutia.

3. O siedmom odvolacom dôvode: zníženie pokuty

134. Keďže na základe predchádzajúcich tvrdení spôsobuje prvý odvolací dôvod zrušenie napadnutého rozsudku v celom rozsahu, predkladám ďalej svoj názor na otázku prípadného zníženia pokuty, ktorá tvorí predmet siedmeho odvolacieho dôvodu len subsidiárne.

135. Týmto odvolacím dôvodom FEG namieta, že Súd prvého stupňa sa pri výkone svojej neobmedzenej súdnej právomoci (článok 229 ES a článok 17 nariadenia č. 17) dopustil *zjavného omylu*. Súd prvého stupňa najmä nevzal do úvahy okolností, že zodpovednosť za neprimeranú dĺžku konania znáša výlučne Komisia a nemôže byť rozdelená medzi ňu a dotknuté podniky, ako to najprv tvrdila táto inštitúcia.⁸⁷

136. Podľa ustálenej judikatúry je síce pravda, že v rámci odvolacieho konania Súdnemu dvoru neprináleží pri rozhodovaní o otázkach práva v rámci odvolania nahrádzať z dôvodov spravodlivosti svojím posúdením posúdenie Súdu prvého stupňa, ktorý rozhoduje o výške pokút uložených v rámci svojej rozhodovacej právomoci.⁸⁸ Súdny dvor však môže zistiť, či sa Súd prvého stupňa nedopustil *zjavného omylu* alebo či neporušil povinnosť zásady proporcionality alebo rovnosti zaobchádzania.⁸⁹ Preto v rozsahu, v akom FEG namieta zjavný omyl Súdu prvého stupňa v rozsudku vo veci výšky pokuty, je jeho siedmy odvolací dôvod prípustný.

137. Vo veci samej je v prvom rade možné predpokladať takýto *zjavný omyl* iba vtedy, keď Súd prvého stupňa nesprávne posúdi rozsah svojej súdnej právomoci podľa článku 229 ES v spojení s článkom 17 nariadenia č. 17. V druhom rade ide o zjavný omyl aj vtedy, ak Súd prvého stupňa ešte pred svojím rozhodnutím o výške pokuty podrobne neposúdi každú skutočnosť alebo tvrdenie, ktoré je v konkrétnom prípade podstatné pre jeho rozhodnutie o výške pokuty.⁹⁰

88 — Pozri rozsudok z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri/Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, bod 245; pozri tiež rozsudky zo 6. apríla 1995, BPB Industries a British Gypsum/Komisia, C-310/93 P, Zb. s. I-865, bod 34; zo 16. novembra 2000, Sarrió/Komisia, C-291/98 P, Zb. s. I-9991, bod 73; Baustahl-gebe/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 129, a PVC II, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, bod 614.

89 — Pozri rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 365.

90 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Dansk Rørindustri/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 88, body 244 a 303, a Baustahlgebe/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 128.

87 — Odôvodnenie č. 152 napadnutého rozsudku.

138. Pokiaľ ide o to, čo sa týka *rozsahu právomoci Súdu prvého stupňa* v zmysle článku 229 ES, je potrebné vziať do úvahy, že neobmedzená súdna právomoc nepodlieha rovnakým kritériám, ktoré platia pre zrušenie napadnutého rozhodnutia. Najmä v prípade neobmedzenej súdnej právomoci nejde iba o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí Komisie. Naopak, pri výkone tejto právomoci možno prihliadať aj na hľadiská príležitosti a spravodlivosti. O to viac je potrebné prihliadať na vady konania, akými je napríklad porušenie zásady primeranej dĺžky konania, ktorá, ako už bolo predtým uvedené,⁹¹ predstavuje porušenie základných práv, aj keď nemali vplyv na obsah rozhodnutia Komisie, a teda nespôsobujú ich zrušenie.

139. V tomto prípade Súd prvého stupňa vzal toto hľadisko podrobne do úvahy, keď vyhlásil, že môže pripustiť ďalšie zníženie uloženej pokuty už iba z dôvodu neprimeranej dĺžky správneho konania, za ktorú je zodpovedná Komisia.⁹² V dôsledku toho sa v tejto súvislosti Súd prvého stupňa nedopustil žiadneho zjavného omylu.

140. Iné je však jeho postavenie, pokiaľ ide o jeho povinnosť prihliadať celkovo na *všetky okolnosti a všetky tvrdenia podstatné na účely rozhodnutia*.

141. Medzi okolnosti, ktoré sa majú posudzovať v rámci neobmedzenej súdnej právomoci na účely rozhodnutia, patrila v tomto prípade najmä zodpovednosť Komisie za neprimeranú dĺžku *dvoch* častí správneho konania, a teda nielen z dôvodu prekročenia bežne potrebného času od vypočutia účastníkov konania do prijatia sporného rozhodnutia, ale aj pre fázu nečinnosti, ktorá trvala viac ako tri roky počas predbežného šetrenia *pred* oznámením o výhradách.

142. Hoci Súd prvého stupňa na začiatku napadnutého rozsudku ešte uvádza zodpovednosť Komisie za neprimeranú dĺžku *oboch* častí správneho konania,⁹³ následne však pri výkone svojej neobmedzenej súdnej právomoci berie do úvahy iba zodpovednosť Komisie za neprimeranú dĺžku *jednej* z dvoch častí, najmä za čas, ktorý uplynul medzi vypočutím účastníkov a prijatím napadnutého rozhodnutia. To je zrejme najmä z bodu 436 napadnutého rozsudku, v ktorom sa začínajú úvahy Súdu prvého stupňa o výške pokuty. Odkazuje sa tam iba na bod 85 napadnutého rozsudku, a teda na tú časť, ktorá je venovaná zodpovednosti Komisie za neprimeranú dĺžku konania *po* oznámení o výhradách. Naproti tomu chýba akýkoľvek odkaz na bod 77 napadnutého rozsudku, z ktorého vyplýva zodpovednosť Komisie za neprimeranú dĺžku konania *pred* oznámením o výhradách.

91 — Pozri body 120 až 124 týchto návrhov.

92 — Pozri bod 436 napadnutého rozsudku.

93 — Pozri body 77 a 85 napadnutého rozsudku.

143. Keďže teda Súd prvého stupňa neprihliadol vo vzťahu k možnému súdnemu zníženiu pokuty aj na neprimeranú dĺžku konania *pred* oznámením o výhradách, dopustil sa pri výkone svojej neobmedzenej súdnej právomoci v zmysle článku 229 ES v spojení s článkom 17 nariadenia č. 17 zjavne nesprávneho právneho posúdenia.

najmä na neprimeranú dĺžku konania. Komisia ani nerozlišovala medzi dvoma časťami správneho konania. A ani nepripustila svoju výlučnú zodpovednosť za neprimeranú dĺžku oboch častí konania,⁹⁶ ako to naopak zistil Súd prvého stupňa. Na základe toho sa nezdá, že porušenie procesných práv FEG bolo dostatočne odškodnené znížením, ktoré vykonala sama Komisia pri príležitosti výpočtu pokuty.

144. Preto aj v prípade, že by na rozdiel od toho, čo tu tvrdím,⁹⁴ nebol napadnutý rozsudok zrušený v celom rozsahu už na základe prvého odvolacieho dôvodu, bude musieť byť aj tak zrušený na základe siedmeho odvolacieho dôvodu v časti, v ktorej Súd prvého stupňa zamietol návrh FEG na zníženie uloženej pokuty. V takom prípade by sa mohol spor rozhodnúť podľa stavu spisu a Súdny dvor by na základe článku 61 prvého odseku štatútu mohol sám s konečnou platnosťou rozhodnúť o spore, Súdny dvor by mohol najmä sám rozhodnúť s konečnou platnosťou o znížení pokuty uloženej Komisiou.⁹⁵

146. Na základe tohto predpokladu sa zdá, že ďalšie zníženie pokuty je legitímne. Východiskom by mohla byť suma 50 000 eur, a teda zníženie, ktoré sám Súdny dvor vykonal vo veci Baustahlgewebe⁹⁷; v tom prípade bola pokuta pôvodne uložená Komisiou v približne rovnakej výške ako pokuta uložená FEG.

145. V tomto prípade Komisia pri výpočte výšky pokuty v napadnutom rozhodnutí už vykonala zo svojej iniciatívy zníženie o 100 000 eur. Nerozlišovala však medzi rôznymi vadami konania uvedenými v napadnutom rozhodnutí, takže nie je jasné, aká je časť sumy 100 000 eur, ktorá odkazuje

147. Okrem toho je v tomto prípade potrebné prihliadať na skutočnosť, že Komisia je podľa toho, čo uviedol Súd prvého stupňa, zodpovedná za jednu fázu nečinnosti, ktorá trvala viac ako tri roky. Zdalo by sa teda vhodné vykonať zníženie pokuty v rovnakom rozsahu ako v spomínanej sume 50 000 eur za každý celý rok nečinnosti počas časti konania *pred* oznámením

94 — Pozri v tejto súvislosti moje úvahy o prvom odvolacom dôvode v bodoch 119 až 133 týchto návrhov.

95 — Ako sa to stalo napríklad vo veci Cement, už citovanej v poznámke pod čiarou 13, body 384 a 385.

96 — Odôvodnenia č. 151 až 153 napadnutého rozhodnutia.

97 — Rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 141.

o výhradách, a teda spolu o 150 000 eur. Okrem toho by sa malo uznať ďalších 50 000 eur aj po zohľadnení neprimeranej dĺžky časti konania *nasledujúcej* po oznámení o výhradách. Z toho by vyplývalo, že by Súdny dvor mohol ďalej znížiť pokutu, ktorá sa momentálne rovná výške 4 400 000 eur o celkovú sumu vo výške 200 000 eur.

odvolacieho dôvodu⁹⁹ zrušiť napadnutý rozsudok v časti, v akej bol zamietnutý návrh FEG o zníženie uloženej pokuty. V tomto prípade by mal Súdny dvor znížiť pokutu a vo zvyšnej časti odvolanie zamietnuť.

VI — O trovách

D — Predbežný návrh pokiaľ ide o prvý a siedmy odvolací dôvod

148. Podľa odpovede, ktorú tu navrhujem vo vzťahu k prvému odvolaciemu dôvodu,⁹⁸ sa musí napadnutý rozsudok zrušiť v celom rozsahu a vec sa musí vrátiť Súdu prvého stupňa.

149. Keď Súdny dvor na rozdiel od odlišného názoru, aký je tu uvedený, dospeje k záveru, že prvý odvolací dôvod je nedôvodný, tak by mal aj tak na základe siedmeho

150. Podľa článku 122 prvého odseku rokovacieho poriadku, ak odvolanie nie je dôvodné alebo ak je dôvodné a Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou vo veci samej, potom rozhodne aj o trovách konania.

151. Keďže sa má táto vec na základe tu navrhnutého riešenia vo vzťahu k prvému odvolaciemu dôvodu vrátiť v celom rozsahu na Súd prvého stupňa, o trovách konania sa rozhodne v rozhodnutí vo veci samej.¹⁰⁰

⁹⁹ — Pozri v tejto súvislosti body 134 až 147 týchto návrhov.

¹⁰⁰ — Pozri napríklad rozsudky zo 16. novembra 2000, *Cascades/Komisja*, C-279/98 P, Zb. s. I-9693, bod 82; z 3. júla 2003, *Chronopost a i./Ufex a i.*, C-83/01 P, C-93/01 P a C-94/01 P, Zb. s. I-6993, bod 45, a z 29. apríla 2004, *Parlament/Reynolds*, C-111/02 P, Zb. s. I-5475, bod 3 výroku.

⁹⁸ — Pozri body 119 až 133 týchto návrhov.

VII — Návrh

152. Na základe predchádzajúcich úvah navrhujem, aby Súdny dvor rozhodol takto:

1. Rozsudok Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev zo 16. decembra 2003 v spojených veciach T-5/00 a T-6/00 sa zrušuje.
2. Vec sa vracia Súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.
3. O trovách konania sa rozhodne v konaní vo veci samej.